

Derde Drentse Duitslandagenda

Provinciale Staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van Gedeputeerde Staten van Drenthe van 15 april 2025, kenmerk 16/5.4/20250505;

BESLUITEN:

de Derde Drentse Duitslandagenda vast te stellen.

VOORWOORD

Graag presenteer ik u de Derde Drentse Duitslandagenda met de titel Versterken, Verdiepen en Verbinden. Deze Derde Drentse Duitslandagenda geeft richting aan de koers die Drenthe de komende vier jaar vaart in haar Duitslandbeleid. Een koers die ons nog beter in staat stelt kansen voor inwoners, bedrijven en instellingen richting Duitsland te verzilveren en barrières weg te nemen. Zo kunnen we bijdragen aan meer brede welvaart in Drenthe. We blijven hier net als onze vorige twee Duitslandagenda's aan werken. Bovendien blijven we streven naar een verbonden grensregio, waarin inwoners grenzeloos kunnen leven, wonen, werken en studeren.

We willen met onze Drentse Duitslandagenda komende jaren verder werken aan de goede relatie met onze partners in Duitsland. Daar waar nodig willen we deze samenwerking versterken. Daar waar de samenwerking goed is, willen we ze waar mogelijk verdiepen. Maar bovenal willen we met onze agenda verbinden! Dan heb ik het over de fysieke verbindingen. Bijvoorbeeld de treinverbinding tussen Coevorden en Bad Bentheim, die Zuidoost-Drenthe en de Grafschaft Bentheim dichterbij elkaar brengt. En zo een belangrijke bijdrage kan leveren aan regionale arbeids- en onderwijsmarkt in Drenthe en de aangrenzende Duitse regio's. Naast deze daadwerkelijke fysieke verbindingen gaat het Drenthe én gaat het mij om de verbondenheid met onze Duitse samenwerkingspartners. Samenwerking draait om het onderhouden van relaties, maar misschien nog meer om gezamenlijke idealen en ambities.

We voeren ons Duitslandbeleid daarom op basis van gezamenlijkheid uit. We zoeken actief de verbinding met onze Duitse partners. Maar ook met Drentse gemeenten, de grensgemeenten Emmen en Coevorden in het bijzonder. Met het Drentse mkb en kennisinstellingen. We stemmen ons beleid actief af in Noordost-Nederlands verband binnen het zogenaamde GROS-beleid met de provincies Groningen, Fryslân, Overijssel en het Rijk. Bovendien sluit deze Duitslandagenda aan op onze Drentse Europa-agenda, want grensoverstijgende samenwerking met Duitsland is Europese samenwerking. Denk aan het Europese Interreg-programma waarmee talrijke projecten tussen Drentse en Duitse partners wordt gefinancierd.

Graag wil ik benadrukken hoe waardevol de goede samenwerking, partnerschap en de vriendschap met Duitsland, in het bijzonder met de deelstaat Nedersaksen, de Landkreis Emsland en de Landkreis Grafschaft Bentheim, voor ons is. Naoberschap is juist nu, in het huidige tijdsgewricht, des te belangrijker. Daarom koesteren we deze vriendschap en onze gedeelde waarden. Ze vormen de basis voor samenwerking. Bijvoorbeeld op het terrein van infrastructuur, ondernemen, energie of de arbeids- en onderwijsmarkt. Allemaal beleidsterreinen die niet aan de grens ophouden en waar Drenthe en Duitsland elkaar kunnen helpen en versterken. Ook daarom ben ik verheugd dat we met onze Derde Drentse Duitslandagenda bestaande samenwerking kunnen voortzetten en waar mogelijk kunnen verdiepen met als overkoepelend doel te verbinden. Zo kunnen we bijdragen aan een sterkere grensregio. Daarom is deze Derde Drentse Duitslandagenda ook een bekrachtiging van de vriendschap en de goede samenwerking met Duitsland, de deelstaat Nedersaksen, de Landkreis Emsland en de Landkreis Grafschaft Bentheim.

INLEIDING

In deze Derde Drentse Duitslandagenda vindt u de speerpunten van ons Duitslandbeleid voor de komende vier jaar. We zetten in op versterking, verdieping en verbinding. We willen bestaande samenwerking versterken en verdiepen. We willen nog meer inzetten op de verbinding met onze samenwerkingspartners binnen ons Duitslandbeleid. Dit doen we door ons beleid waar mogelijk af te stemmen op dat van onze Duitse buurregio's. Maar ook door de samenwerking te zoeken met partners in Drenthe en Noordost-Nederland. Dit zijn overheden, kennis- en maatschappelijke instellingen of vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Op die manier kunnen we actief inzetten op het verzilveren van grensoverstijgende kansen om zo de brede welvaart in Drenthe te verhogen. En kunnen we inzetten op het ver-

minderen van de werking van de grens voor inwoners, bedrijven, voor kennis- en onderwijsinstellingen. In plaats van een 180 graden perspectief, waarbij we met de rug naar elkaar toe staan, streven we naar een 360 graden perspectief.

De Duitslandagenda is geen losstaand beleidsstuk, maar versterkt juist Drents beleid, zoals dat is opgesteld binnen het Coalitieakkoord 2023-2027 "Samen bouwen we Drenthe". Bovendien sluit de Duitslandagenda aan op de verschillende Drentse deelagenda's, zoals de Energieagenda, de Economische Koers of de Mobiliteitsagenda. De speerpunten voor de samenwerking met Duitsland, de deelstaat Nedersaksen, de Landkreis Grafschaft Bentheim en de Landkreis Emsland in het bijzonder, blijven grotendeels dezelfde als die in de tweede Duitslandagenda. Dit doen we niet zonder reden. De thema's binnen de Duitslandsamenwerking blijven actueel, zowel in Drenthe en aan Duitse zijde. Aan de andere kant stellen met name onze Duitse partners het juist op prijs dat het Drentse Duitslandbeleid helder en bestendig is. Daarom willen we de komende jaren blijven inzetten op een verbonden grensregio. Een verbonden grensregio die enerzijds de verbinding centraal stelt en anderzijds ruimte laat voor gezamenlijk gedragen (ad hoc) thema's binnen de samenwerking.

De andere beleidsspeerpunten, die inzet via onze samenwerkingsgremia, -instrumenten en projecten hebben allen hun eigen onderbouwing én dragen tegelijkertijd bij aan die verbonden grensregio. Zo willen we door de aanleg van de spoorlijn Coevorden-Bad Bentheim Drenthe en de Duitse Grafschaft Bentheim beter met elkaar verbinden. We streven bovendien naar het versterken van aanvullende OV-verbindingen, zoals de grensoverstijgende buslijn Emmen-Meppen. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld studenten gemakkelijker grensoverstijgend studeren of eerder stageplaatsen aan de andere kant van de grens in overweging nemen. Voor de arbeidsmarkt willen we, mede dankzij verbeterde fysieke OV-verbindingen, verder werken aan het realiseren van de 360 graden arbeidsmarkt. Zo kunnen werkgevers en werknemers beter gebruikmaken van de mogelijkheden aan de andere kant van de grens. De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II levert hier een wezenlijke bijdrage aan. Betere fysieke verbindingen dragen ook bij aan grensoverstijgend toerisme. We willen de komende jaren ook de uitwisseling en samenwerking op energiegebied stimuleren. Voor Drentse grootverbruikers binnen de industrie kan dit tot nieuwe, innovatieve en duurzame oplossingen leiden. Helemaal omdat aan de Duitse kant van de grens, met name in de Landkreis Emsland, zeer fors wordt geïnvesteerd in nieuwe waterstofcapaciteit en waterstofonderzoeksfaciliteiten. Op lokaal niveau ontstaan mogelijkheden voor energiecoöperaties bij uitwisseling met Duitse initiatieven. Kortom, op allerlei terreinen kan samenwerking met Duitsland een positief effect op Drenthe hebben.

We zetten daarom binnen deze Derde Drentse Duitslandagenda in op de volgende beleidsspeerpunten:

- Versterken van grensoverstijgende mobiliteit
- Verdiepen van handelsrelaties en versterken van grensoverstijgend ondernemen
- Versterken van de 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt
- Verbinding in het kader van de energietransitie
- Een verbonden grensregio

Dat Drenthe inmiddels een Derde Duitslandagenda opgesteld heeft, wordt ook door onze samenwerkingspartners gezien. Ze zijn te spreken over de herkenbaarheid, bestendigheid en het politieke draagvlak van het Drentse Duitslandbeleid. Juist om die redenen wil de ons aangrenzende Landkreis Emsland in navolging van Drenthe een agenda voor grensoverstijgende samenwerking gaan voeren. En in hun "Niederlande-Agenda" neemt de samenwerking met Drenthe een voorname plaats in. En ook onze gemeenten Emmen en Coevorden zullen - in afstemming met ons - hun Duitslandagenda gaan uitvoeren. Tot besluit van deze inleiding een korte leeswijzer voor deze Derde Drentse Duitslandagenda. Ten eerste geven we aan waarom we samenwerken. Daarna bekijken we terug op de vorige agenda en behaalde resultaten. Vervolgens geven we een overzicht van de afzonderlijke beleidsspeerpunten voor de komende vier jaar. We leggen uit welke doelen we daarbij beogen. We schetsen met welke partners we samenwerken, in welke overkoepelende verbanden we dat doen en wat daarbij de meerwaarde voor Drenthe is. Tot slot presenteren we de programma's en instrumenten waarmee we in de samenwerking onze doelen willen bereiken.

WAAROM WERKEN WE SAMEN MET DUITSLAND?

Waarom voert Drenthe een Duitslandagenda? Maatschappelijke, economische of energieopgaven kunnen we als provincie niet alleen oplossen. Daarom zoeken we binnen onze provincie de samenwerking met gemeenten, met mede-provincies met het Rijk, met maatschappelijke instellingen, bedrijven of het onderwijs.

En deze uitdagingen houden niet op aan de grens. We zijn ervan overtuigd dat we sterker staan door uitwisseling, kennisdeling of samenwerking met onze Duitse partners. In onze regio én in Europa.

Bijvoorbeeld op het gebied van personeelskrapte of vergrijzing. Dit geldt ook voor de uitdagingen in het landelijk gebied, zoals leefbaarheid in kleine kernen, de energietransitie of de verduurzaming van het mkb. Allemaal voorbeelden van vergelijkbare vraagstukken en uitdagingen, die zowel in Drenthe als de regio's aan de andere kant van de grens spelen. De grens zorgt bovendien voor een gat in de openbaar vervoerverbindingen in de regio. Hierdoor kunnen studenten minder goed gebruikmaken van opleidingskansen aan de andere kant van de grens. Hierdoor zijn inwoners ook vaak aangewezen op de auto. Hierdoor is het voor inwoners zonder auto lastig om over de grens te winkelen of toeristische attracties te bezoeken. Overheden aan weerszijden van de grens kunnen parallel en afzonderlijk van elkaar aan beleid werken. Maar we kiezen er doelbewust voor om te verbinden door kennis te delen, beleid af te stemmen of waar mogelijk samen te werken. Dit is des te belangrijker, omdat inwoners, bedrijven en instellingen aan weerszijden van de Drents-Duitse grens te maken hebben met verschillende belasting- en sociale zekerheidstelsels, verschillende overheidslagen en -instanties, met verschillende en soms tegenstrijdige wetgeving. Daardoor ontstaan onduidelijkheden en/of informatieachterstanden. We zien dan ook dat het aantal grenspendelaars tussen onze provincie en Duitsland relatief laag is. Tegelijkertijd zien we dat het aantal grenspendelaars in Zuidoost-Drenthe binnen Noord-Nederland veruit het grootst is. Meer dan een derde van alle werknemers die in Noord-Nederland wonen en in Nedersaksen werken, komt uit Zuidoost-Drenthe. Het grootste deel daarvan werkt in de aangrenzende regio Weser-Ems.¹

Grenspendel werknemers Noord-Nederland - Nedersaksen

Periode: 2021	Woonland	
	Duitsland	Nederland
Werkregio's	aantal	aantal
Noord-Nederland	2.920	704.760
Drenthe	1.440	191.020
Noord-Drenthe	200	73.820
Zuidoost-Drenthe	1.010	57.550
Zuidwest-Drenthe	230	59.650
Nedersaksen	3.048.300	1.080
Regio Weser-Ems	1.014.120	1.020

Kansen verzilveren

We werken met een Duitslandagenda om kansen te kunnen verzilveren. Drenthe grenst in het zuiden en het oosten aan Duitsland. De grens met Duitsland levert een boeiende cultureel-historische regio op met aan weerszijden van de grens overeenkomsten in cultuur en economische structuur. Het zijn relatief dunbevolkte regio's, die enerzijds agrarisch georiënteerd zijn, maar ook - met name het Emsland - een sterke industriële sector kennen. Omdat de economische structuur in Drenthe en die van de aangrenzende Landkreis Emsland en de Landkreis Grafschaft Bentheim op elkaar lijkt, zijn we ons tegelijkertijd niet altijd bewust dat er kansen voor mkb-bedrijven over de grens liggen. Net als voor grensoverstijgende OV-verbindingen, culturele samenwerking, opleidingskansen voor studenten en stagiairs of toeristische kansen.

Versterken van duurzame relaties

Hoewel ons uitgangspunt is dat samenwerking met Duitsland geen doel op zich is en niet op zichzelf staat, hebben we in de vorige twee agenda's gemerkt dat met de Duitslandagenda er een rode draad voor grensoverstijgende samenwerking door alle beleidsprogramma's heen is ontstaan. Dit wordt onderkend. Drenthe wordt bijvoorbeeld door Duitse samenwerkingspartners gecompimenteerd vanwege de herkenbaarheid, de duidelijkheid van het Duitslandbeleid en de politieke vaststelling ervan. In de eerste en tweede agenda hebben we ingezet op het aangaan van duurzame relaties met onze Duitse partners. We willen deze relaties vast blijven houden en waar mogelijk versterken.

Versterken van grensoverstijgende bewustwording en betrokkenheid

Het is belangrijk dat we openstaan voor elkaar en elkaars cultuur. Er zullen altijd verschillen zijn aan weerszijden van de grens die onze samenwerking hinderen. We zien het als onze taak binnen de Duitslandagenda om bij te dragen aan wederzijds begrip en bewustwording voor verschillende perspec-

1) Cijfers op basis van de portal opendata.grensdata.eu. De meest recente cijfers zijn van 2021 gezien het feit dat hier veel verschillende datasets met elkaar worden vergeleken

tieven, belangen, culturele nuances of institutionele verschillen aan weerszijden van de grens. Juist die diversiteit maakt onze grensoverstijgende regio zo bijzonder.

Stimuleren en ondersteunen van grensoverstijgende initiatieven

We zien voor ons een actieve rol als aanjager en verbinder van initiatieven door onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en gemeenten om kansen in de samenwerking met Duitsland te benutten. Daarbij redeneren we niet uitsluitend vanuit Nederlands perspectief, maar ondersteunen we initiatieven die goed zijn voor de hele regio aan weerszijden van de grens, bijvoorbeeld via de inzet van ons netwerk en onze expertise.

TERUGBLIK EN SUCCESSEN

Met een derde versie van de Duitslandagenda is het goed om terug te kijken naar de afgelopen jaren. Met de voorgaande twee edities werd ons Duitslandbeleid zichtbaar, duidelijk, niet ad hoc maar op de langere termijn gericht. Het is goed om te evalueren hoe onze samenwerkingspartners dit hebben beleefd. Zo kunnen we ons beleid voor deze en komende agenda's nog effectiever inrichten. Daarbij houden we goed in het oog dat internationale samenwerking soms een lange aanloop kent en vaak een lange adem vereist. Daarom hebben we netwerkpartners bevraagd wat er goed ging en wat we beter hadden kunnen doen, de uitkomsten van die evaluatie waren overwegend positief.

Uit de evaluatie bleek dat onze Duitse partners de helderheid en de bestendigheid van het Drentse Duitslandbeleid positief beoordeelden. Bovendien onderschreven ze de voorgestelde beleidsspeerpunten. Dit heeft ons gesterkt in de overtuiging dat we moeten doorgaan op de ingeslagen weg met de gekozen samenwerkingsthema's. Vooral omdat deze thema's actueel zijn aan beide zijden van de grens. Een andere belangrijke uitkomst is de nadruk op de verbonden grensregio. We onderschatten soms nog weleens het belang van de goede grensoverstijgende bestuurlijke relaties en gedeelde ambities. Vanuit de Grafschaft Bentheim kregen we mee dat juist door de focus en het afstemmen van thema's binnen de Duitslandagenda er een duidelijke rode draad binnen grensoverstijgende samenwerking ontstaat. Dat ziet de Grafschaft Bentheim als een best practice waar ze zelf van kan leren. Ook worden we gezien als aanjager en verbinder binnen de Duitslandsamenwerking in onze provincie. We zijn blij dat we vanuit onze Drentse gemeenten en onze directe Duitse bureaus niet alleen lof, maar ook verbeterpunten ontvingen. Zo werden we erop gewezen dat we beter kunnen benoemen met welk doel we de samenwerking met Duitsland aangaan. Dat willen in deze agenda nadrukkelijker naar voren brengen. Bovendien werd ons gezegd dat Drenthe duidelijker behaalde successen zou kunnen laten zien. Ook daar besteden we in de agenda graag aandacht aan.

Successen voorgaande Duitslandagenda

In de afgelopen jaren zijn in Drenthe mooie resultaten rondom de Duitslandsamenwerking bereikt. We hebben in de afgelopen jaren met partners uit Drenthe, uit Noord-Nederland, met de deelstaat Nedersaksen, de Landkreise Emsland en Grafschaft Bentheim gewerkt aan een verbonden grensregio. Drenthe is een gewaardeerde partner binnen de samenwerking tussen Noordoost-Nederland en Nedersaksen. Er zijn in de afgelopen jaren meer dan 50 Europese Interreg-projecten binnen het V en VI-A programma Deutschland-Nederland door Drenthe gefinancierd. Het voorbeeld van de Drentse Duitslandagenda gaat bovendien navolging vinden in een Nederlandse-Agenda van de Landkreis Emsland, die naar Drents voorbeeld door de regionale politiek vastgesteld zal gaan worden. De Grafschaft Bentheim denkt hier eveneens over na. Vanaf 2022 zijn grote stappen gezet in de realisering van de spoorwegverbinding tussen Coevorden en Bad Bentheim, die naar verwachting eind 2026 voor het personenvervoer in gebruik genomen wordt. Op het gebied van grensoverstijgende waterstofsamenwerking ondertekenden de Noordoost-Nederlandse commissarissen van de Koning met de Nedersaksische minister-president Weil in 2022 een intentieverklaring over het vormen van een grensoverstijgende waterstofregio. Maar nog veel belangrijker dan onze successen zijn de successen die onze samenwerkingspartners kunnen behalen. Zo werkt het Nederlands-Duitse Rijnland Instituut aan binationale curricula voor het middelbaar beroepsonderwijs in Drenthe en aangrenzende Duitse regio's. En vierde het grensoverstijgende bedrijventerrein Europark, dat gezamenlijk door Coevorden en het aangrenzende Duitse Emlichheim beheerd wordt, in 2024 zijn 25-jarig bestaan. Binnen de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II is Duitsland als flankerend thema opgenomen, waardoor gezamenlijke Drents-Duitse initiatieven ter bevordering van een brede welvaart in onze regio's kunnen worden ingediend. Maar ook op andere terreinen zijn successen geboekt. In de afgelopen jaren is er bijvoorbeeld rondom het Bargerveen, het grensoverstijgende Natuurpark Moor-Veenland opgezet, waarbinnen we met onze partners werken aan Drents-Duitse natuurontwikkeling, natuur- en cultuureducatie. Hierdoor lopen we als grensoverstijgende regio soms zelfs voorop in Europa. Denk aan die binationale curricula en het Europark.

AAN WELKE BELEIDSSPEERPUNTEN WERKEN WE?

Versterken van grensoverstijgende mobiliteit

In Drenthe is goede bereikbaarheid van stad én platteland een belangrijk doel. In ons Coalitieakkoord 2023-2027 staat dat openbaar en publiek vervoer voor iedereen toegankelijk en bereikbaar moet zijn. In onze Mobiliteitsagenda 2021-2030 benadrukken we dat iedereen in Drenthe op een verkeersveilige, gezonde en betaalbare manier aan de maatschappij moet kunnen deelnemen. Op beide doelen vormt de grensoverstijgende spoorlijn Coevorden-Bad Bentheim vanaf eind 2026 een belangrijke versterking. En een belangrijke aanvulling op het openbaar vervoernetwerk. Maar Coevorden-Bad Bentheim is meer dan een aanvulling. Voor ons Duitslandbeleid vormt de spoorlijn een belangrijke voorwaarde om de regio's aan weerszijden van de grens economisch, cultureel en maatschappelijk nog beter met elkaar te verbinden en zo onze samenwerking te verdiepen. Coevorden-Bad Bentheim kan ook een rol spelen bij het verkleinen van de fysieke en mentale barrières tussen onze provincie en Duitsland. Door de spoorlijn halveert de reistijd tussen Zuidoost Drenthe en de Grafschaft Bentheim. Hiermee biedt de spoorlijn een goed en duurzaam alternatief voor de auto. Dit biedt kansen voor forenzen die in de regio grensoverstijgend (willen) werken. Daarnaast hebben studenten en scholieren via Coevorden-Bad Bentheim sneller en beter toegang tot onderwijsinstellingen aan de andere kant van de grens. Voor toeristen en dagtoeristen betekent Coevorden-Bad Bentheim meer mogelijkheden om bijvoorbeeld dierentuinen of andere attracties in het Drents-Duitse grensgebied te bezoeken. En via Coevorden-Bad Bentheim gaan reizigers toegang krijgen tot de intercité's en hogesnelheidstreinen naar bijvoorbeeld Berlijn of Keulen.

We zetten niet alleen in op de aanleg van de spoorlijn Coevorden-Bad Bentheim, maar zien het belang van goed OV voor geheel Noordoost-Nederland en de aangrenzende regio's in Duitsland. Drenthe zet zich in voor de komst van de Nedersaksenlijn. Deze treinverbinding van Groningen naar Enschede via Emmen kan een belangrijke impuls vormen voor de bereikbaarheid van onze provincie en geheel Noordoost-Nederland. Anderzijds speelt de Nedersaksenlijn belangrijke rol voor het personenvervoer naar Duitsland. De Nedersaksenlijn verbindt drie grensoverstijgende spoorlijnen: de Wunderline tussen Groningen en Oldenburg in het Noorden, onze lijn Coevorden-Bad Bentheim en Zwolle-Twente-Münster in het Zuiden. Ook aan Duitse kant zijn plannen om in het spoor te investeren, zoals de Emslandlinie die van noord naar zuid pal langs onze provinciegrens voert.

De aanleg en opwaardering van de spoorlijnen biedt kansen voor aanvullende vormen van mobiliteit in onze regio. Bijvoorbeeld voor het terugbrengen van de buslijn tussen Emmen en Meppen. Dit zou betekenen dat Drenthe niet alleen een internationale OV-verbinding met de Grafschaft Bentheim heeft, maar ook met het Emsland. Samen met partners streven we er bovendien naar dat reizigers laagdrempelig tussen Drenthe en Duitsland kunnen reizen. We juichen uniformering van ticketing en waar mogelijk naar gezamenlijke ticketing toe, net als goede informatievoorziening. Zo moet grensoverstijgend OV voor reizigers in Drenthe en de aangrenzende Duitse regio's klantvriendelijker, toegankelijker en laagdrempeliger worden. We willen bovendien in duurzame grensoverstijgende ketenmobiliteit investeren. Denk aan grensoverstijgende OV-hubs met deelfietsen voor forenzen of toeristen. Kortom, we investeren zowel in grensoverstijgende spoor-, bus- als ketenmobiliteit om zo de regio's aan weerszijden van de grens te verbinden.

Tot slot blijven we naast onze inspanningen rondom grensoverstijgend spoorvervoer de verdubbeling ondersteunen van de E233 tussen Meppen en de aansluiting op de Autobahn 1 bij Cloppenburg richting Hamburg. Versterking van deze internationale schakel, het verlengde van "onze" A37 tussen de Randstad, Noord-Duitsland en Scandinavië, draagt bij aan de economische structuurversterking in de grensregio, zowel aan Drentse als aan Nedersaksische kant. Helemaal nu in 2029 de Fehmarnbeltunnel geopend wordt en er doorgaande weg- en spoorverbinding tussen Hamburg en Kopenhagen gerealiseerd wordt.

Verdiepen van handelsrelaties en versterken van grensoverstijgend ondernemen

In ons Coalitieakkoord "Samen bouwen we Drenthe" staat: "Internationaal ondernemen heeft onze aandacht. Bijvoorbeeld door op Noord-Nederlandse schaal instrumenten te ontwikkelen die het Drentse mkb helpen bij export." Met de Duitslandagenda kunnen we hier een wezenlijke bijdrage aan leveren. Ook in aanvulling op ons Drentse economiebeleid, de Economische Koers, kan de Duitslandagenda een rol spelen. Vooral daar waar het gaat om het (ver)binden van bedrijven, organisaties en clusters. Voor Drentse mkb'ers, voor branches en clusters liggen er kansen in Duitsland. Duitsland is de derde economie ter wereld. Duitsland is voor Nederland de grootste handelspartner.

Het Nederlands-Duitse handelsvolume lag volgens het CBS in 2024 bij 275 miljard euro. Duitsland is met zijn talrijke eindproducenten en wereldmarktleiders een van de belangrijkste markten voor (Nederlandse) toeleveranciers. En daarbij ligt Duitsland voor onze Drentse huisdeur. Desondanks zijn er, al is Duitsland zo dichtbij, verschillen in taal, zakelijke mores, regelgeving en onbekendheid met (regionale) clusters of bedrijsennetwerken.

Om die reden willen we waar mogelijk die stap richting Duitsland voor Drentse mkb-bedrijven faciliteren. Via Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO), waarin de Provincie Drenthe als partner participeert, kunnen bedrijven informatie en hulp ontvangen bij exportplannen richting én entreestrategieën voor de Duitse markt. Binnen de internationaliseringsstrategie van IBDO is er een sterke focus op Duitsland. Zo organiseert IBDO bijvoorbeeld interactieve “labs” om ondernemers voor te bereiden op de Duitse markt. Bovendien kan IBDO doorverwijzen naar het exportinstrumentarium van de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). In samenwerking met IBDO kijken we naar mogelijkheden om ondernemersbijeenkomsten of zelfs handelsmissies richting Duitsland te organiseren. Naast IBDO kunnen ondernemers aan het Interreg-programma deelnemen. Het Interreg-VI-A programma is onderdeel van het Europese cohesiebeleid en is gericht op het bevorderen van economische groei, werkgelegenheid en sociale inclusie, maar ook op meer samenwerking in grensregio's. Binnen het programma Deutschland-Nederland kunnen Nederlandse en Duitse mkb-bedrijven gezamenlijk met partners vanuit kennisinstellingen en overheden werken aan innovatie, duurzaamheid en people-to-people projecten.

Ook binnen de handelsrelaties is de Duitslandagenda gericht op verbinden. Via IBDO voor individuele bedrijven. Maar de Duitslandagenda kan juist op het gebied van collectieve handelsbevordering een belangrijke verbindende rol spelen. Bijvoorbeeld het warm houden van contacten, creëren van netwerken en gezamenlijke projecten kunnen bedrijven helpen makkelijker voet aan de grond te krijgen aan de andere kant van de grens. We verbinden binnen de Duitslandagenda economisch belangrijke spelers in Drenthe met die in de aangrenzende Duitse regio's. Bij zakelijke kansen in Duitsland bieden namelijk niet alleen München, Frankfurt of Düsseldorf goede economische kansen, maar ook de ons aangrenzende regio's. Zo is het Emsland een regio met een sterke maakindustrie, krachtige familiebedrijven en één van de voorlooptregio's in Duitsland als het gaat om de opwekking, onderzoek en toepassing van waterstof. Dat is des te indrukwekkender gezien het feit dat Duitsland de ambitie heeft om wereldmarktleider te worden in waterstof-technologie en de ontwikkeling van een waterstofeconomie.

We onderhouden daarom goede contacten met bedrijven-, kennis- en overheidsorganisaties. We werken in nauwe afstemming met onze grensgemeenten Coevorden en Emmen. We hebben contact met de economische afdelingen van de Landkreis Emsland en de Landkreis Grafschaft Bentheim. Daarnaast werken we samen met de Emsachse, een alliantie van mkb-bedrijven, kennisinstellingen en overheden pal aan Noord-Nederlandse grens. We zijn lid geworden van de Duits-Nederlandse Handelskamer in Den Haag. We hebben in Den Haag eveneens goede contacten bij de Duitse ambassade. We spreken met de regionale Duitse Kamers van Koophandel, de Industrie und Handelskammer (IHK) Osnabrück-Emsland-Grafschaft Bentheim en de IHK Ostfriesland-Papenburg. We onderhouden eveneens nauwe relaties met het Nederlandse diplomatieke en handelsnetwerk in Duitsland en Nederland. Met het Consulaat-generaal in Düsseldorf en met het Netherlands Business Support Office (NBSO) in Hamburg en de honorair consul in Noord-Nederland. Bovendien stemmen we af met vertegenwoordigers van werkgeversorganisaties en branches, bijvoorbeeld VNO-NCW Noord, met de Metaalunie. Met samenwerkingsinitiatieven tussen onderwijs, bedrijfsleven en overheid, zoals de IT-Hub. Met ondernemersverenigingen, zoals Ondernemend Emmen, Growing Emmen, het Europark in Coevorden of de Bedrijvenssociëteit A37 in Hoogeveen.

Al deze contacten, projecten en samenwerking zijn er op gericht bedrijven te stimuleren en faciliteren bij export naar Duitsland. En we kunnen via de Duitslandagenda ook bijdragen aan inkomende investeringen. Via ons netwerk krijgen we aanvragen van Duitse marktpartijen voor bedrijfsvestiging in Drenthe. Duitse gasten zijn bovendien de grootste groep buitenlandse toeristen in Drenthe. Zo komt volgens Marketing Drenthe een op de zeven overnachtingen in Drenthe voor rekening van Duitse gasten. Daarom ondersteunt Marketing Drenthe ondernemers in de provincie met de werving van Duitse gasten. Dit doet Marketing Drenthe enerzijds met campagnes om Drenthe op de Duitse markt aan te prijzen. En anderzijds door ondernemers te helpen bij taalcursussen, vertaling van websites of zakelijke cultuurtrainingen Duits.

Versterken van de 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt

Personeelskrapte, vergrijzing, onvoldoende aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en de noodzaak tot om- en bijscholing, spelen de Drentse arbeidsmarkt nu en de komende jaren parten. Dit geldt bijvoorbeeld binnen de zorg, de ICT-sector en de techniek. In ons Coalitieakkoord 2023-2027 staat daarom dat Drenthe zich vanuit haar regierol met gemeenten, Rijk, bedrijven, onderwijs en instellingen wil richten op de aanpak van deze knelpunten. Deze ontwikkelingen spelen niet alleen bij ons. In Duitsland, de ons aangrenzende Landkreis Emsland en Landkreis Grafschaft Bentheim vormt de “Fachkräftemangel” eveneens een grote uitdaging. Volgens de Industrie- und Handelskammer Osnabrück-Emsland-Grafschaft Bentheim is de Fachkräftemangel zelfs een van de belangrijkste zorgen voor mkb-bedrijven in de regio.

Nu de spoorlijn Coevorden-Bad Bentheim kansen biedt, streven we nog sterker naar verbinding van actoren op dit vlak en de versterking van de 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt. Een arbeids- en

onderwijsmarkt, die niet enkel een halve cirkel aan onze kant van de grens behelst, maar juist de hele cirkel aan weerszijden van grens. We willen focussen op kennisuitwisseling tussen Drenthe en Duitsland, beleidsafstemming tussen de provincie en regio's aan Duitse zijde, waar mogelijk samenwerking om het zo voor werknemers, studenten, stagiaires, maar ook voor bedrijven en instellingen makkelijker te maken om grensoverstijgend actief te worden. We moeten ons daarbij niet laten leiden door hoog- of laagconjunctuur, maar de knelpunten langjarig aanpakken. Daarbij blijft een structurele aanpak van beide zijden van de grens noodzakelijk. We doen dit samen met onze gemeenten, in het bijzonder met onze gemeenten Emmen en Coevorden, met het UWV, onderwijsinstellingen, de Eems Dollard Regio (EDR), Euregio en partners aan Duitse zijde. We stimuleren daarom grensoverstijgende (Interreg)projecten. Bijvoorbeeld het project BiCoNet. Wij cofinancieren dit project, dat gericht is op verduurzaming binnen het MKB, onder andere via kunstmatige intelligentie.

Naast Interreg speelt de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II voor de grensoverstijgende arbeids- en onderwijsmarkt een belangrijke rol. Vooral daar waar samenwerking binnen projecten concreet wordt. Het is daarom goed dat binnen de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II Duitsland als flankerend thema is opgenomen. We juichen het van harte toe dat er grensoverstijgende projecten worden ingediend om de brede welvaart in de regio, aan Drentse en aan Duitse zijde, te verbeteren. Zo bevordert het project EDR Buurtalen - EDR Nachbarsprache de interculturele samenwerking, het Nederlands in het aangrenzende Duitse regio's en het Duits in Zuid- en Oost-Drenthe voor leerlingen binnen het basis en voortgezet onderwijs. Tijdens de eerste Regio Deal-programmaperiode is ervaring opgedaan met het stimuleren van grensoverstijgende arbeidsmarktprojecten. Een voorbeeld hiervan is het project New Jobportunities. Hierbij sloegen het UWV, de Duitse Agentur für Arbeit, de gemeenten Coevorden en Nordhorn de handen ineen om zogenaamde nuggers (niet-uitkeringsgerechtigden) weer aan het werk te krijgen binnen de maakindustrie, de zorgsector en de ICT-branche.

We onderkennen daarbij dat arbeidswetgeving, sociale zekerheidstelsels, pensioenwetgeving en belastingen tot de soevereiniteit van de nationale overheden in Nederland en Duitsland behoren. Vanwege verschillen in opleidingssystemen en diploma's, met name in het middelbaar beroepsonderwijs, blijft het moeilijk om opleidingen aan weerszijden van de grens met elkaar te vergelijken. We streven daarom naar een praktische, pragmatische en concrete aanpak, gericht op vakspecifieke vaardigheden en competenties en waar mogelijk een focus op binationaal opleiden. Over de grens werken is geen vanzelfsprekendheid. Diploma's worden in het buurland niet altijd erkend. Een opleiding in het ene land leidt niet vanzelfsprekend tot baanzekerheid in het andere land of de mogelijkheid om het beroep uit te oefenen. Formele erkenningsprocedures kunnen hierin verandering brengen, maar zijn vaak tijdrovend, kostbaar en leidt niet altijd tot het gewenste resultaat. Dit vormt een belemmering voor het realiseren van de 360 graden arbeidsmarkt. Het Rijnland Instituut heeft daarom onderzocht hoe binationale curricula met aandacht voor euregionale competenties kunnen bijdragen aan grensoverstijgende arbeidsmobiliteit. Dit heeft geleid tot een blauwdruk voor nieuw te ontwikkelen curricula. Hierdoor is het in de toekomst wellicht niet meer nodig om wederzijds diploma's te laten erkennen.

We blijven ijveren voor aandacht voor de Duitse taal, al dan niet in een beroeps-specifieke context. Het kunnen en durven spreken van Duits blijft binnen onze 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt een belangrijke toegevoegde waarde voor scholieren, studenten, voor werknemers of werkzoekenden, maar ook voor mkb'ers die zakelijke kansen over de grens willen verzilveren of voor ondernemers die Duitse gasten willen ontvangen. We zijn in dat kader verheugd dat we via ons netwerk scholierenuitwisseling tussen Drentse middelbare scholen met die in Nedersaksen kunnen faciliteren. Ontbrekende talenkennis, maar ook informatieachterstanden maken het voor ondernemers en werknemers minder aantrekkelijk om grensoverstijgend actief te worden. Daarom ondersteunen we het GrensInfoPunt (GIP) als belangrijke, laagdrempelige, eerstelijns informatievoorziening voor werknemers, werkzoekenden, studenten en ondernemers op het gebied van wonen, werken en studeren over de grens.

Tot slot sluiten we onze ogen niet voor geopolitieke ontwikkelingen in Europa en de wereld. Ze kunnen er mogelijk toe leiden dat we nog nauwer op het gebied van defensie met Duitsland gaan samenwerken. Drenthe is een belangrijke schakel voor onze krijgsmacht. Nu al is er Nederlands-Duitse defensiesamenwerking. Zoals de 43 Gemechaniseerde Brigade. Het grootste deel van die brigade is aan Nederlandse kant gelegerd in het Drentse Havelte. Ze is onderdeel van de 1e Duitse Pantserdivisie, die op haar beurt gelegerd is in Nedersaksen.

Verbinding in het kader van de energietransitie

In Drenthe werken we hard aan hernieuwbare, lokale energiebronnen en energiedragers, aan energie-efficiëntie en de transitie naar innovatieve energieoplossingen. Dat doen we op basis van het Coalitieakkoord 2023-2027 en onze Energieagenda 2024-2027. De (toekomstige) verbindingen en versterking van de samenwerking met Duitsland kunnen daarbij van belang zijn voor de verdere energietransitie. Over de grens spelen vergelijkbare thema's als in Drenthe. Dat geldt voor de energietransitie en de verduurzaming binnen het MKB. Maar ook voor de uitbouw (van de eigen productie) van waterstof,

zowel de opwekking als toepassing. En net over de grens loopt Nedersaksen in Duitsland voorop in de ontwikkeling van een waterstofeconomie. De deelstaat investeert fors in de productie, toepassing en de doorvoer van (groene) waterstof. Het is voor Drenthe erg interessant hoe waterstof in Nedersaksen, in het bijzonder in de aangrenzende Landkreis Emsland binnen de industrie nu en in de nabije toekomst wordt toegepast. We werken al met het Emsland samen binnen het Interreg North Sea-project Green Renewable Industrial Transition Hotspots-GRITH op het gebied van Energyhubs en de verduurzaming van bedrijventerreinen.

In het Emsland staan de komende jaren grote investeringen op stapel vanwege de bouw van elektrolyzers in Lingen. Sterker nog, nu al is het Emsland een van de Europese koplopers als het gaat om belangrijkste Duitse onderzoeks- en innovatielocaties voor waterstof. Maar ook op kleinere schaal kijken bedrijven naar de mogelijkheden om zelf waterstof op te wekken. Bijvoorbeeld rondom de petrochemische industrie (BP). Verbinding en de verdieping van de energie- en waterstofsamenwerking met Duitsland wordt des te interessanter, omdat de Nederlandse waterstofbackbone met het Duitse Wasserstoff-Kernnetz verbonden wordt. Dit gaat onder andere tussen het Drentse Vliegghuis en Kalle Hoogstede in de Grafschaft Bentheim gebeuren. Dat sluit goed aan op de intentieverklaring waterstof die de commissarissen van de Koning van Drenthe, Friesland, Groningen en Overijssel met de Minister-president van Nedersaksen in 2022 ondertekenden. Doel van die intentieverklaring was het om de hydrogen valleys in Noord-Nederland, waar Emmen met zijn waterstofkennis en -toepassing al een belangrijke rol speelt, te koppelen aan die in Noordwest-Duitsland. Het is daarbij wel van belang dat we niet alleen maar doorvoerregio voor waterstof gaan worden, maar hier zelf – waar mogelijk in samenwerking met Duitse partners in de grensregio – met onze industrie en economie van gaan profiteren. Via ons programma Energy Leaders Drenthe (ELD) en het Energiefonds Drenthe kunnen we industriële grootverbruikers kennis laten maken met waterstoftoepassingen in Duitsland. Overleg tussen de ELD en de H2-Region Emsland biedt kansen voor netwerkvorming en kennisuitwisseling en mogelijke samenwerkingsprojecten, bijvoorbeeld via het Interreg-A programma. Versterking van grensoverstijgende samenwerking is juist nu zo belangrijk, omdat het voor marktpartijen nog niet duidelijk is hoe zij tot functionerende business cases voor de toepassing van waterstof in een grensoverstijgende context kunnen komen. Om die reden ondersteunt Drenthe de jaarlijkse Hydrogen Cross Border Conference, waar Noordoost-Nederlandse en Noordwest-Duitse bedrijven, overheids- en kennisinstellingen, alsook experts op het gebied van waterstof bij elkaar komen.

Naast de samenwerking op het gebied van grootverbruikers in de industrie en waterstof zijn er ook mogelijkheden voor samenwerking op lokaal niveau. Onze dorpen en kleine kernen zetten steeds meer in op lokale energieopwekking. Dit soort initiatieven worden ook in naburige regio's in Duitsland ontwikkeld. Drenthe wil graag ook op dit niveau kennisdeling, samenwerking en uitwisseling stimuleren. Dit biedt zowel kansen voor onze (lokale) energie-ambities als voor lokale coöperaties. Bovendien kunnen Drentse dorpsgemeenschappen op deze manier kennismaken met gemeenschappen in het Emsland of de Grafschaft Bentheim, waarmee de verbondenheid in de grensregio versterkt wordt. En het mooie is dat via de Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe (BOKD) al ervaring is opgedaan met uitwisseling en samenwerking tussen dorpen in Drenthe en het Emsland. En dat de BOKD, de ELD, en het Energiefonds Drenthe al samen optrekken bij het verduurzamen van dorps- en buurthuizen.

Een verbonden grensregio

We dragen een verbonden grensregio niet alleen in woord een warm hart toe, we willen dit ook actief uitdragen. We hechten veel waarde aan onze grensoverstijgende vriendschap. Want naoberschap is in het huidige tijdgewricht niet altijd meer vanzelfsprekend. Daarom koestert Drenthe de vriendschap en gedeelde waarden met de deelstaat Nedersaksen, Landkreis Emsland en Landkreis Grafschaft Bentheim. Juist binnen dit speerpunt kunnen we grensoverstijgende bewustwording en betrokkenheid in onze provincie stimuleren en ondersteunen. We willen actief bijdragen aan de verbonden grensregio door partijen bij elkaar te brengen, samenwerking te initiëren en of samenwerking te faciliteren. Verbinding tussen Drenthe en Duitsland is er al op veel verschillende vlakken. Van energiesamenwerking rondom waterstof tussen Emmen en Lingen tot kennisuitwisseling van Drentse dorpen en die in het Emsland. Van schooluitwisselingen tot Parlementariertreffen tussen politici van de Kreistag en het Drents Parlement. Van de gezamenlijke aanleg van een grensoverstijgende spoorlijn tot gezamenlijke Interreg-projecten.

Telkens blijkt juist dat naoberschap, onze vriendschap, het elkaar kennen en waarderen de basis vormt voor samenwerking over grenzen heen. Daarom komt onze Commissaris van de Koning eens per jaar samen met de commissarissen van de provincies Fryslân, Groningen, Overijssel en de minister-president van Nedersaksen tijdens het zogenaamde 4+1 Treffen. Daarom zijn bestuurlijke overleggen met de Landrat (de hoogste bestuurder van een Landkreis) of andere vertegenwoordigers van het Emsland en de Grafschaft Bentheim ook zo belangrijk. Hiermee kunnen we de samenwerking evalueren en nieuwe samenwerkingsmogelijkheden initiëren. Maar ook zo blijkgeven van gedeelde, grens- overstijgende regionale belangen en het identificeren van vergelijkbare maatschappelijke opgaven. Opgaven, die we

mogelijk in gezamenlijkheid kunnen aanpakken. Een voorbeeld van zo'n gedeelde regionale opgave is de aanwezigheid van wolven in het grensgebied, die zowel ecologische als maatschappelijke impact hebben en daarom vraagt om gezamenlijke aandacht en afstemming.

Een verbonden grensregio stelt ons ook in staat flexibel te handelen op thema's die in deze agenda niet als speerpunt zijn benoemd. Als bijvoorbeeld watermanagement in natte en droge perioden zowel voor Drenthe als de aangrenzende Duitse gebieden een gezamenlijk gedragen belang wordt, kunnen we de juiste beslissers, experts vanuit Drenthe, Duitsland en Den Haag bij elkaar brengen. Een verbonden grensregio klinkt ook door in de Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II. Hier kunnen Drents-Duitse projecten worden ingediend om de brede welvaart en de sociaal-maatschappelijke cohesie in de grensregio te bevorderen. Een verbonden grensregio is er ook op cultureel vlak. Naar aanleiding van een breed gesteunde motie in het Drents Parlement werken we samen met de Grafschaft Bentheim aan het opzetten van een cultureel evenement rondom de spoorlijn Coevorden-Bad Bentheim.

Ook onze gemeenten zijn belangrijke aanjagers van de verbonden grensregio. Bijvoorbeeld via het lidmaatschap van de Eems-Dollard Regio (EDR) en de Euregio als verbinder van lokale overheden in Noordoost-Nederland en Noordwest-Duitsland. Zo ontvangt de gemeente Coevorden op de Dag van de Duitse Eenheid op 3 oktober veel Duitse gasten in de historische binnenstad. Maar Coevorden speelt ook met zijn grensoverstijgende Europark, dat deels in de Samtgemeinde Emlichheim ligt, een belangrijke rol in het bijeenbrengen van ondernemers aan beide kanten van de grens. De gemeente Emmen heeft een spilfunctie in het samenbrengen van Drenthe en Duitsland. Vanwege Wildlands Adventure Zoo als trekker van Duitse gasten. Vanwege natuursamenwerking rondom het Bargerveen, het grensoverstijgende Naturpark Moor-Veenland. Hier werken partijen uit Drenthe en Duitsland samen op het behoud van het unieke natuur- en cultuurlandschap, maar ook aan milieuvriendelijke recreatiemogelijkheden, natuureducatie en cultuurhistorie ontwikkeling. Maar ook vanwege de economische betekenis van Emmen met haar chemie- en plasticscluster, de rol van Emmen in de energietransitie of de watersamenwerking met het Duitse Lingen. En vanwege de onderwijsinstellingen in Emmen. Hogeschool NHL Stenden trekt veel Duitse studenten. En het Rijnland Instituut vervult een belangrijke rol als expertisecentrum voor de grensoverstijgende onderwijs- en arbeidsmarkt- samenwerking.

HOE EN MET WIE WERKEN WE SAMEN?

Onze Drentse Duitslandsamenwerking staat niet op zichzelf. We participeren binnen ons Duitslandbeleid in verschillende netwerken, zetten daarbij verschillende instrumenten in en werken met vele partners samen. Binnen Drenthe. In Noordoost-Nederlands verband. In Den Haag. Met kennisinstellingen, branches, uitvoerings- organisaties en Euregio's. Met onze Duitse partners Landkreis Emsland en Landkreis Grafschaft direct over de grens. En met de deelstaat Nedersaksen. De samenwerking met de deelstaat geschiedt voor een belangrijk deel via het Amt für regionale Landesentwicklung (ArL) in Oldenburg. Het ambt fungeert als een regionale onderafdeling van de deelstaat voor de westelijke regio Weser-Ems. Die regio Weser-Ems bestrijkt grofweg het gebied ten westen van de lijn Oldenburg-Osnabrück en daarmee ook de gehele noordelijke Nederlands-Duitse grensregio.

In de samenwerking is een bijzondere rol weggelegd voor onze Commissaris van de Koning als vertegenwoordiger van de provincie bij officiële gelegenheden en als ambassadeur van de Duits-Nederlandse samenwerking in de richting van het Rijk, hoge vertegenwoordigers van Nedersaksen en de Bondsrepubliek Duitsland. Waar de samenwerking vooral een inhoudelijk karakter heeft, pakken gedeputeerden als portefeuillehouders de regie. De bestuurlijke coördinatie van de samenwerking met Duitsland in de grensregio en de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de Duitslandagenda ligt bij de portefeuillehouder Duitsland. Niet alleen onze bestuurders zijn bij de samenwerking betrokken. Ook de volksvertegenwoordigers aan beide zijden van de grens zetten zich in voor het versterken en verdiepen van onderlinge grensoverstijgende contacten. Zo zijn er regelmatig uitwisselingen en werkbezoeken tussen onze politici met vertegenwoordigers vanuit de Landtag in Nedersaksen en die van de Kreistag.

GROS en Samenwerkingsagenda Nederland - Niedersachsen

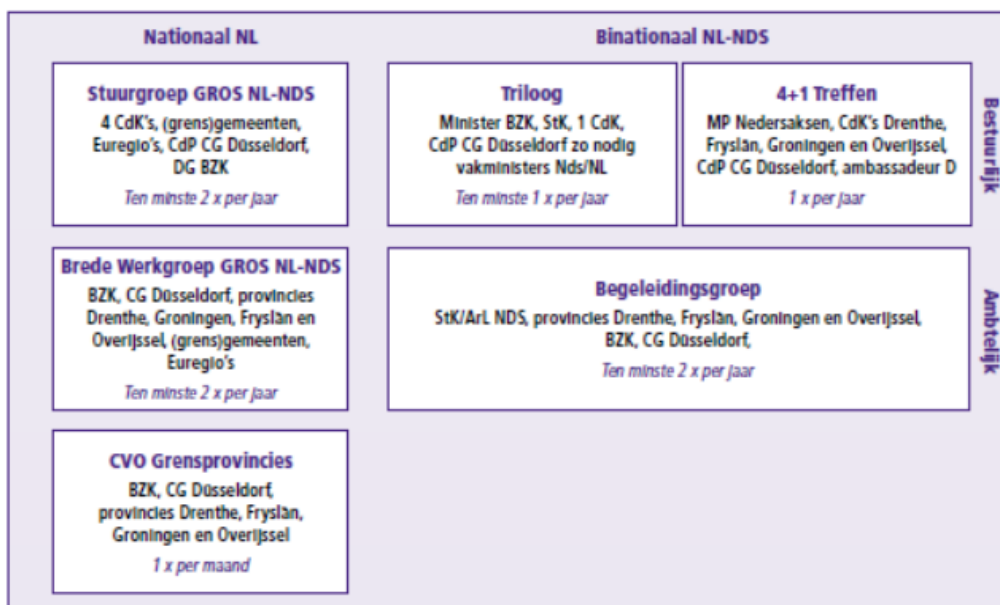
Binnen Noordoost-Nederland stemmen we ons Duitslandbeleid actief en intensief binnen het GROS- (grensoverschrijdende samenwerking) programma af. Vanuit het principe dat Nederland werkt als één overheid, is het samenwerkingsproces tussen Rijk, provincies, (grens)gemeenten en euregio's ingericht. Het primaat ligt bij het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (als coördinerend ministerie), het Nederlandse Consulaat-Generaal in Düsseldorf en de grensprovincies Groningen, Drenthe, Fryslân en Overijssel. Onze Commissaris van de Koning is bestuurlijk aanwezig bij stuurgroepvergaderingen, die twee keer per jaar tussen de commissarissen, de grensburgemeesters, vertegenwoordigers van het ministerie van BZK en de euregio's worden gehouden.

Met het Rijk en de provincies Fryslân, Groningen en Overijssel werken we samen met de deelstaat Nedersaksen aan de Samenwerkingsagenda I Kooperationsagenda Nederland-Niedersachsen. De samenwerkingsagenda richt zich op een vijftal prioritaire thema's:

- Economie & handelsbevordering
- Arbeidsmarkt, onderwijs & taal
- Energie & klimaat
- Infrastructuur & bereikbaarheid
- Water & natuur

Er zijn twee belangrijkste dialoogmomenten in de samenwerking tussen (Noordoost-) Nederland en Nedersaksen. Het 4+1 Treffen tussen de commissarissen van de Koning van de provincies Drenthe, Fryslân, Groningen en Overijssel met de minister-president van Nedersaksen. En de Triloog tussen de Nederlandse Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK), de Nedersaksische Chef der Staatskanzlei en de coördinerend Rijksheer (commissaris) van de Koning, als vertegenwoordiger van de noordoostelijke grensprovincies Drenthe, Fryslân, Groningen en Overijssel. Beide bestuurlijke bijeenkomsten worden jaarlijks georganiseerd om de voortgang van de samenwerking te evalueren en besluiten te nemen over nieuwe dan wel verdiepende samenwerkingsmogelijkheden. De uitkomsten en opbrengsten van de bestuurlijke tafels en ontmoetingen worden door een ambtelijke Nederlands-Nedersaksische ambtelijke begeleidingsgroep gecoördineerd. Deze begeleidingsgroep geeft ook uitvoering aan de Samenwerkingsagenda Nederland-Nedersaksen. Zodra de actualiteit dit vraagt, kunnen thematische gesprekstafels worden gevormd, worden Fachtreffen georganiseerd en/of verschillende netwerken worden betrokken. Op politiek niveau wordt de samenwerking geflankeerd door een Parlementarietreffen vanuit Provinciale Staten van de provincies Drenthe, Fryslân, Groningen en Overijssel met de Commissie voor Bonds- en Europese zaken en Regionale Ontwikkeling binnen de Landtag van Nedersaksen.

In het onderstaande overzicht zijn de verschillende bestuurlijke en ambtelijke dialoogstructuren binnen de Samenwerkingsagenda Nederland-Niedersachsen schematisch weergegeven.

Regioverbinder Noordoost-Nederland

Om de samenwerking vanuit de tussen de provincies en de verschillende vakdepartementen in Den Haag te coördineren, is in 2019 de functie van Regioverbinder in het leven geroepen. De Regioverbinder wordt gezamenlijk gefinancierd door het Ministerie van BZK en de provincies Drenthe, Fryslân, Groningen, en Overijssel. De Regioverbinder versterkt de samenwerkingsrelaties en verbindt de belangen vanuit de grensregio met die van het Rijk binnen de samenwerking met Nedersaksen.

INSTRUMENTEN OM TE VERSTERKEN, VERDIEPEN EN VERBINDEN

Bij de uitvoering van de Duitslandsamenwerking maken we gebruik van verschillende instrumenten. Het gaat dan bijvoorbeeld om Europese fondsen, om kennisinstellingen, netwerkorganisaties en infor-

matiepunten. Hierna geven we inzicht in de meest relevante instrumenten, netwerken en informatiepunten.

Association of European Border Regions

De Association of European Border Regions (AEBR) is in 1971 opgericht en telt circa 100 aangesloten Europese regio's. Als enige Europese organisatie die grens- en grensoverstijgende regio's vertegenwoordigt, is de AEBR een belangrijke speler binnen het Europese politieke landschap vanuit gemeenschappelijke belangenbehartiging. Daarnaast fungeert de AEBR als platform voor kennisuitwisseling en samenwerking tussen partners over ervaringen en oplossingen voor gemeenschappelijke obstakels en kansen in grensregio's. Bovendien adviseert zij regionale, nationale en Europese beleidsmakers over kwesties die verband houden met grensoverstijgende samenwerking. De AEBR is penvoerder van het Europese programma 'b-solutions', dat zich richt op het identificeren van en zoeken naar en oplossen van barrières bij grensoverstijgende samenwerking in Europa. Vanuit onze gedeelde belangen zijn wij lid van de AEBR.

Dataportaal Grensstatistieken

Grensstatistieken dragen bij aan meer inzicht in grensoverstijgende samenwerking met de buurlanden. Met ondersteuning vanuit het Interreg-programma Deutschland-Nederland is sinds oktober 2019 portaal opendata.grensdata.eu online. Het Nederlandse Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft dit portaal in samenwerking met de statistiekbureaus van Nedersaksen en Noordrijn-Westfalen ontwikkeld. Het portaal bevat cijfers over de arbeidsmarkt, economie en samenleving voor de grensregio's van Nederland met de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen.

Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening

In 1967 is de Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening (NDCRO) ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van nationale, regionale en lokale overheden en euregio's. Gezien de grootte van het grensgebied, zijn er twee subcommissies: de subcommissie Noord en de subcommissie Zuid. Vanuit de provincie Drenthe participeren wij in de subcommissie Noord met als werkgebied het gebied tussen het Münsterland en de Noordzee. De commissie bespreekt ruimtelijke plannen, die effect hebben op het Duits-Nederlandse grensgebied. Bijvoorbeeld op het gebied van infrastructuur, woningbouw, energieopwekking, bedrijven en detailhandel. De commissie stemt af en probeert oplossingen te vinden voor gezamenlijke ruimtelijke problemen. Zo kan de samenwerking in de Nederlands-Duitse grensregio op het gebied van ruimtelijke ordening worden verbeterd. De commissie geeft daarbij aanbevelingen die niet bindend zijn.

Eems Dollard Regio (EDR)

De Eems Dollard Regio is een belangrijke belangenbehartiger voor de noordelijke grensregio en een verbinder voor lokale overheden in Noord-Nederland en Nedersaksen. De Eems Dollard Regio draagt met haar Strategie Noord 2020+ bij aan de ontwikkeling van concepten voor economie, energie, mobiliteit, arbeidsmarkt, het toerisme, innovatie en duurzame ontwikkeling binnen de noordelijke Nederlands-Duitse grensregio. Bij de EDR is een Regionaal Programmamanagement (RPM) voor het Interreg-A programma Deutschland-Nederland ondergebracht.

GrensInfoPunt Eems Dollard Regio

Voor een 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt is beschikbaarheid van betrouwbare, onafhankelijke en laagdrempelige informatie over werken en studeren over de grens een belangrijke randvoorwaarde. Bij het GrensInfoPunt Eems Dollard Regio (GIP EDR) kunnen ondernemers, werknemers, werkzoekenden en studenten fysiek en digitaal terecht met vragen over werk, solliciteren, loon, belasting, ziektekosten, kinderopvang, pensioen en sociale zekerheid in de Nederlands-Duitse grensregio. Het GIP EDR werkt daarbij nauw samen met andere GrensInfoPunten langs de Duits-Nederlandse grens. Bovendien ondersteunt het GIP EDR de grensoverstijgende arbeidsbemiddeling door de inzet van EURES-adviseurs (European Employment Services) in samenwerking met het UWV en de Duitse Bundesagentur für Arbeit. Op basis van een convenant met het Rijk leveren wij als provincie een structurele bijdrage aan de financiering van het GIP EDR in samenwerking met de provincie Groningen en de Arbeidsmarktregio Drenthe. Van Duitse kant financiert de deelstaat Nedersaksen mede het GIP EDR.

Ik Ben Drents Ondernemer (IBDO)

IBDO biedt Drentse ondernemers hulp en advies bij vragen over ondernemerschap, innovatie, verduurzaming, digitalisering en internationalisering. Ondernemers kunnen voor internationalisering bij IBDO

terecht voor advies, voorbereiding en ondersteuning bij het betreden van buitenlandse markten. Duitsland is daarbij een van de focusmarkten.

Interreg Deutschland-Nederland

Via het Interreg-programma Deutschland-Nederland worden in de Nederlands-Duitse grensregio grensoverstijgende projecten uitgevoerd. De Europese Unie riep Interreg in 1991 in het leven om grensoverstijgende samenwerking te bevorderen. Interreg draagt zo bij aan de regionale innovatiekracht van het mkb en de bevordering van de sociaal-maatschappelijke cohesie in de grensregio, bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs, gezondheidszorg, arbeidsmarkt en mobiliteit. De partners die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het programma Deutschland-Nederland zijn de deelstaten Noordrijn-Westfalen en Nedersaksen, Nederland (vertegenwoordigd door het Ministerie van Economische Zaken), de provincies Groningen, Fryslân, Drenthe, Overijssel, Flevoland, Gelderland, Noord-Brabant en Limburg, de Eems Dollard Regio, de EUREGIO, de Euregio Rijn-Waal en de Euregio Rijn-Maas-Noord. In totaal is er een bedrag van € 465 miljoen beschikbaar voor het Interreg VI A-programma Deutschland – Nederland in de periode 2021-2027.

Binnen het Interreg VI-A programma wordt ingezet op de volgende prioriteiten

- Een innovatiever programmagebied
- Een groener programmagebied
- Samenwerken aan een verbonden grensgebied
- Een Europa dicht bij de burger in het grensgebied

We cofinancieren Interreg VI-A. Dit is verbonden aan de doelen en speerpunten vanuit de 'Economische Koers 2024 en de 'Regionale Innovatiestrategie (RIS3) Noord-Nederland 2021-2027'.

Binnen de uitvoering van ons Duitslandbeleid maken we niet alleen gebruik van met het programma Deutschland-Nederland. We werken ook met fondsen in het kader van de programma's Interreg Europe en Interreg North-West Europe. Interreg Europe is onder andere gericht op duurzame mobiliteit. En via Interreg North-West Europe werken we onder andere op het gebied van energie-efficiëntie samen met de Landkreis Emsland.

Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II

Binnen de Regio Deals pakken het Rijk en regio's samen belangrijke opgaven in Nederland aan om zo de brede welvaart te vergroten. De Regio Deal Zuid- en Oost-Drenthe II werkt aan het verbeteren van de brede welvaart in Zuid- en Oost-Drenthe. Er zijn vier grote opgaven vastgesteld:

- het creëren van kansengelijkheid
- een vitale en zorgzame regio worden
- de economie toekomstbestendig en veerkrachtig maken
- een aantrekkelijke regio zijn

De Regio Deal kent twee flankerende thema's, inwonersparticipatie en de Regio aan de grens. De invulling van Regio aan de grens gebeurt door het identificeren van kansen voor Duits-Nederlandse samenwerking via gezamenlijke projecten en programma's.

Rijnland Instituut

Het Rijnland Instituut in Emmen stimuleert de regionale en grensoverstijgende samenwerking tussen het beroepsonderwijs, overheden en het regionale bedrijfsleven in de Nederlands-Nedersaksische grensregio. Het Rijnland Instituut ontwikkelt binationale curricula en voert grensoverstijgende projecten uit. Een bijzondere focus ligt daarbij op het ontwikkelen van euregionale competenties binnen het beroepsonderwijs. Primaire partners in de samenwerking vormen NHL Stenden Hogeschool, het Alfa College, het Drenthe College, de Hanze Hogeschool en de Hochschule Osnabrück. Het Rijnland Instituut kan oplossingen bieden voor de 360 graden arbeids- en onderwijsmarkt.

Dit besluit treedt in werking op de dag na publicatie in het Provinciaal Blad en werkt terug tot en met 21 mei 2025.

Provinciale Staten voornoemd,

drs. J. Klijnsma, voorzitter

mr. drs. S. Buissink, griffier

Assen, 21 mei 2025
Kenmerk BPJ/2025000704